

A.

Invas Anglorum in Galliam præter-
siones 7.

Aeterna vita ex ratione gentiumque
consensu 8.

Aeternum moralium norma 9.

Aestimator et cultor humanioris
litteraturæ Lutherus 15.

Paradigma Politici in J. Pompon. Attico.
17.

Piscis Romanorum Aedilibus 34.

Antiquitas Martyrologica 38.

Athanasii Exilius 39.

Astronomorum hypothesebus 41.

Amore Dei 47.

Habitu corporis humani adfectiones
morales 50.

d. Accentibus s. Distinctionibus He-
braeorum Prosaicis 56.

d. imaginibus Veterum in Bibliothecis et
alibi positis 19.

Belli et pacis iustitiam in regno Por-
tugallia fundata 26.

Barbarorum populorum præ cultiori-
bus prerogativa 40.

Burdigalensi rebellionē 57.

C.

Causis fabularum ceterum origines genti-
um 6.

Comparatio obligationum quæ ex duobus
hominibus salubris oriuntur 11.

Cultor et estimator humanioris litte-
raturæ Lutherus 15.

Prudentiæ civilis capitibus Principis 25.

Cometarum natura 31.

J. des Cartes Metaphysica Divina 35.

J. des Cartes Utopia Spirituum 36.

Populorum barbarorum præ Cultiori-
bus prerogativa 40.

Quid cognosci possit de statu mentis post
mortem ex lumine naturali 45.

Cardinalibus virtutibus 48.

Cardinalibus vitis 49.

Corporis humani habitu ad actio-
nes morales 50.

de comwello vaticinatio Vfferii 52.

Summa capita iuris Nat. ac

B.

officio Principis circa Bellam suscipi-
endum 7.

Magis Bethlehemi profetis stella duce
An Bonta sentiant 14.

Brutorum religione 24.

Gentium in officiis humanis... 59.

Emphaticus scriptura 42.
d. Eukaisie s. Tempestivitate. 53.

Modis discernendi successorem in
regnis 1.
Dei scientia ab rebus necessitatem
inferat 2.
Duce Neba profectis magis ex oriente
Bethlehemum 13.
Divina Metaphysica R. das Carles . . 35.
Dei amore 47.
d. Distinctionibus Hebraeor. proficis . . 56.

F
Fabularum cū gentium origines causse
d. Figuris planis Isoperimetris regu-
laribus 30.
Fatalibus Imp. et Monarchiarum
periodis 58

F
Scitia Neronis in Ecclesiam 16.
Eloquentia 23.
Edicta Juliani contra Philo. Xianos . . 28.
d. Ente 35.
Exiliis Athanasii 39.

G
Gallie R. iure in Lotharingiam . . . 5.
cū Gentium origines fabularum Ed. 6
in Galliam infra Anglorum ptesiones. 7.

42.
53.
Iuris Nat. et Gentium Summa capita
in officiis humanis... 59.

42.
6.
0.
3.
Historia sine Parente... 6.
Hominum temperamentis... 10.
Ex hominum statibus diversis obligationum
orientium comparatio... 11.
Humanioris litteraturae cultor et
stimulator Lutherus... 15.
Historia Portugalliae... 20.
Hypothesebus Astronomorum... 41.
Hominum multiplicatione secundum
whamque essentiae partem... 43.
Habitu humani corporis ad actio-
nes morales... 50.
Humana mente... 55.
Hebraeorum distinctionibus Prosais... 56.
I. Nat. et Gent. Summa capita in
officiis humanis... 59.

cy
Iure R. Galliae inlotharingia... 5.
Imaginibus veterum in bibliothecis
vel alibi positis... 19.
Imperii expertis religio... 21.
Inconsulta vocis moderamine... 22.
Iustitia belli et pacis in regno Portu-
galiae fundata... 26.
Iuliani edictum quod Christianos Philosophos... 78.
I. figuris planis Soperimetricis regu-
laribus... 30.
Imbecillitate luminis naturalis in de-
monstrando statu mentis post mortem... 32.
Iuliana periodo... 51.
Imp. et Monarchiarum fatalibus
periodis... 58.
Iuris Nat. et Gent. Summa capita
in officiis humanis... 59.

Quid de statu mentis post mortem ex lumine naturali cognosci possit. 45.

M

Modis decernendi successorem in regnis 1.

Moralium actuum norma 9.

Magis ex oriente stella duce Bethlehemum profectis 13.

Moderamine inconsulta vocis 27.

Miscellæ thesæ ex Philosophia 27.

Mathematicarum propofit. Selectarum decas 29.

Luminis nat: imbecillitas in demonstr. statu Mentis post mortem 32.

Metaphysica Divina R. des Cartes 35.

Martyrologica Antiquitas 38.

Multiplicatione hominum secundum operamq. essentie partem 43.

Quid de statu Mentis post mortem ex lumine natur. cognosci possit? 45.

Stabiliti corporis humani ad actiones morales 50.

Mente humana 55.

Monarchiarum et Imp. fatalibus periodis 58.

L

Lus R. Gallie in Lotharingiam 5.

Lutherus litteraturæ humanioris cultor et estimator 15.

Luminis naturalis imbecillitas in demonstr. statu mentis post mortem 52.

Legis natur. primo principio 44.

Obligationum et diversis hominum sta-
 tibus orientum comparatio ... 11.
 Oriens in Occidente ... 37.
 In officiis humanis summa iung
 nat. et gentium capita. 59.

N
 An necessitatem rebus inferat Dei
 praesentia? ... 3.
 d. Namurco urbe. ... 4.
 Norma actuum moralium ... 9.
 Neronis (Claudii) in temp. et ecclesiam
 servitia. ... 16.
 Natura cometarum ... 31.
 Naturalis luminis imbecillitas in demon.
 strando statu mentis post mortem. ... 32.
 Naturalis Legis primo Principio ... 44.
 Quid de statu mentis post mortem ex
 lumine Natur. cognosci possit? 45.
 Nat. juris ac gentium summa capita
 in officiis humanis. ... 59.

P
 Principis officio cū bello suscipiendi. 2.
 Praesentia Dei an rebus inferat ne-
 cessitatem ... 3.
 Sine Parvula historia ... 6.
 Protesiones iusta Anglorū in Galliam
 Preparatione ad sapientiam. 12.
 d. praefectis magis ex oriente Bethlehe-
 mum stella duce. ... 13.
 Paradigma politici in J. Pompon. Attico. 17.
 Praecipuis prudentia Civ. capitibg. 25.
 Portugalliae Historia ... 26.
 Propositionū Mathematicar. selectiorū
 decas. ... 29.
 Planis figuris isoperimetris regularibg. 30.
 Princes Romanorum doctibus. ... 34.
 Prærogativa Populorū barbarorum
 pro cultioribus. ... 40.
 Primo Principio L. Naturalis. 44.

O
 officio Principis cū bello suscipiendi. 2.
 Causae originis gentium ... 6.
 Fabularum.

d. Praesudicij - - - - -	46.
d. Periodo Iuliana - - - - -	51.
Profanis Hebraeor. distinctionibus...56.	
Periodis fatalib; Imp. et Monarchiarum - - - - -	58

varij modi deterendi successorem in Regnis. - - - - -	1.
Nervis in Romp. et Ecclesia Savitia. 16.	
Recitatione et Retractatione Veteru. 18	
Religio expers imperii - - - - -	21.
Religione brutorum - - - - -	24.
Regularib; figuris planis isoperimetris. 30.	
Romanorum prius editibus.	34.
Rebellione Burdigalensi.	57.

L

4.
 1.
 16.
 18.
 21.
 24.
 30.
 4.
 7.

variis modis Successorem de-
 cernendi in regnis 1.
 ex diversis hominum Statuum
 orientium obligationum comparatis
 ad Sapientiam preparatione 11.
 d. magis ex oriente Stella duce Bess
 lehemum profectis 13.
 an sentiant bruta 14.
 Savitia Neronis Claudii in temp.
 et Ecclesiam 16.
 d. Secesibus Veterum 20.
 Imbecillitas luminis nat. in demonstr.
 Statu mentis post mortem 32.
 Spirituum Vtopian R. des Cartes 36.
 Scripturae emphasibus 42.
 Quid de statu mentis post mortem ex
 lumine natur. cognosci possit . 45

Temperamentis hominum . . . 10.
 Thejes Miscellae e Philosophia . . 27.
 d. Tempestivitate 52.

U. V.

Variis modis decernendi successorem in regnis	1.
De Urbe Namuro	4.
Vita aeterna ex ratione gentiumque consensu	8.
Veterum recitatione et retractione	18.
Veterum imaginibus in bibliothecis vel alibi positis	19.
Veterum secessibus	20.
Vocis inconsulta moderamine	22.
Uopian spirituum s. de Cartes	36.
Virtutibus Cardinalibus	48.
Vitiis Cardinalibus	49.
Vferii Vaticinii de Cromvello	52.

53
56

DISSERTATIO PHILOSOPHICA
ΠΕΡΙ
ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ,
De,
TEMPESTIVI-
TATE,

Quam
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO WILHELMO,
REGNI BORUSSIAE, ELECTORATVS BRANDENBVR-
GICI AC RELIQVAVM BRANDENB. PROVINCIARVM
HEREDE, CETERA,
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,
CONSENSV AMPLISSIMAE FACVLTATIS PHILOSOPHICAE,

PRAESES
M. IO. FRIDERICVS WERDER,
POTSDAMIENSIS MESO-MARCHICVS,
AD DIEM OCTOBR. A. M. DCC. II.
publico eruditorum examini
subiicit,

RESPONDENTE
IOANNE DANIELE *Nettmann* /
Corbaco-Waldeccensi.

HALAE MAGDEB. Litteris CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typogr.

DISPUTATION THEORETICA
DE
KALIBRAZ
IMPERII VI
TATE

ORDIN
REGIORE MAGNIFICENTISSIMO
SERRANIMO BRUNO DE DOMINGO
DR. FRIDERICUS WILHELMUS
REGNI BORUSSIAE, HEREDITARIUS REGIUM
CICILIAE, AUSTRIAE, SARDINIAE, TUSCANIAE,
HUNGARIAE, GALCIAE, CATHACIAE,
IN ALTA REGIA FRIDERICIANA

M. JO. FRIDERICUS WELDER
POTSDAMIENSIS ACADEMIAE
AD HANC DISPUTATIONEM
PUBLICAM INSTITUTAM
RECTOR
JOHANNES DANIEL SCHNEIDER

DISPUTATIONIS AUCTOR

Q. D. B. V.

Σύνοψις.

Etymologia vocis εὐχαισία, §. I. Trahendi ratio & ordo, §. II. Iuuenili aetati in acquirendae summae felicitatis studio tempestiuitas vindicatur, §. III. Illustratur id ex testimonio S. Scripturae, §. IV. Probatur autem a faciliori, qua iuuenilis aetas gaudet, omnium facultatum animae emendatione, §. V. scilicet intellectus a) in genere, §. VI. ὡς ἐν παρόδῳ obiectioni de senioribus ad studia animum haud sine successu adplicantibus occurritur, §. VII. β) in specie, ubi euincitur, quod in iuuentute facilius emendetur a) iudicium, §. VIII. b) imaginatio, §. IX. c) memoria, §. X. Porro demonstratur, quod in iuuentute facilius medelam admittat a) voluntas, §. XI. b) adfectus, §. XII. Transitor ad II. dam partem, eiusque diuisio adnectitur, §. XIII. Agitur de tempestiuitate 1) circa officia hominis erga Deum, & quidem α) circa relictum de Deo sensum, quem adiuvat, in iuuentute statim imaginationem ad bona direxisse obiecta, §. XIV. & adfectus emendasse, §. XV. β) circa cultum Dei, & quidem a) circa internum, §. XVI. b) circa externum, §. XVII. 2) circa officia hominis erga semetipsum, §. XVIII. 3) circa officia hominis erga alium, §. XIX. Sequitur III. a pars de tempestiuitate respicienda circa decorum, §. XX. Denique additur IV. ta & vltima pars de actionibus ad utilitatem suique conseruationem commodo tempore insituendis, & quidem α) circa rem oeconomicam, §. XXI. β) circa leges ferendas, §. XXII. γ) circa federa pangenda, §. XXIII. δ) circa bellum gerendum, §. XXIV. Arque ita tandē dissertationi coronis imponitur, §. XXV.

A 2

§. I.

§. I.

*Etymologia
vocis ευκαι-
για.*

N animum nostrum

cum induximus, agere *περι ευκαιρίας*, seu de tempestiuitate, in antecessum, vt eo pronior deinde ipsa fluat tractatio, vnum vel alterum circa vim vocis enucleandam notatu dignum praelibasse, non adeo absoum erit. Vox *ευκαιρια*, cuius synonymum est

ευκαιρια, sumitur apud PHILONEM pro fitu opportunitate, adeo vt ipsi denotet *fitum opportunitatem & commoditatem habentem*. Vt plurimum vero innuit tempus opportunum iustum, statum, quo aliquid vt fieret, omnino conueniebat. In

* *definiens l.* hac significatione adhibetur a CICERONE, * inquitente:

III. *Quemadmodum opportunitas, (sic enim adpellemus ευκαιριαν) non*

* *de inuentione* fit maior productione temporis. Item * cum occasionem describit, quod sit pars temporis habens in se alicuius rei idoneam faciendi

l. i. *opportunitatem*. Sic autem opponitur *καιρια* significanti praeter id, quod occasione destituitur, tempus haud opportunum, intempestiuum, quo alteri molestia creatur. Hanc

* *in Characteribus* THEOPHRASTVS * describit, quod sit *congregatio molestia iis, qui- buscum congregariis*. In posteriori sensu nos vocem *ευκαιριας*

rum c. XIII. vsurpamus, quippe quae nobis cum CICERONE * nihil aliud

* *Officiis l. i.* indigitat, quam occasionem seu *tempus actionis opportunum*, commodum & ad aliquid feliciter peragendum maxime adaptatum.

Tractandi ratio & ordo. §. II. Vt vero ordine circa tractationem thematis nostri procedamus, meditationes de tempestiuitate qualescunque nostras instituemus ad quadruplices hominum actiones, prout illae vel *summam felicitatem* adquirendam, vel *honestum*, vel *decorum*, vel denique *utile* respiciunt. De singulis sigillatim,

tim, quantum nobis licuerit, aliquid in medium erit proferendum. Faxit Deus feliciter!

§. III. Quamuis omnes omnino homines, cuiuscunque etiam illi sint aetatis, summae felicitatis, cuius inexhaustum desiderium sibi natura in fitum esse sentiunt, compotes fieri, omnino studio adlaborent; nihilominus tamen iuuenilis aetas praecipua alia ad summam felicitatem felici cum successu acquirendam maxime opportuna est & tempestiua. Nam cum iuuentuti vel bene vel male transactae imputanda sint bona vel mala in prouectiori aetate in nos redundantia, praestat omnino, in eadem ceu iusto ac commodo tempore solidissima felicissime decurrendi vitae stadii ponere fundamenta, ut ita queamus tandem aliquando participes fieri summae illius felicitatis, quae absoluitur in vnitione mentis cum Deo, ita tamen, ut necessario praecesserit seria eiusdem a uitii purgatio.

§. IV. Luculentissime hoc addita sua tessera comprobatur Regum sapientissimus SALOMO, utpote cuius verba huc omnino collineant, dum in *Koheloth* c. XII, comm. I. iuuenibus de solidissima felicissimae vitae basi ponenda consulturus inquit: *Recordare, iuuenis, creatoris tui in iuuentute tua.* Nec voluit Rex is ipse sapientissimus iunioribus de hac re tantum consulere ac praecipere, sed & suo ipsis viuo praeluxit exemplo, ut ipse bonus dux quam plurimos ingenuos iuuenes haberet comites. Scilicet cum iuuentutis tempus ad studium sapientiae longe ad commodatissimum deprehendit, suos iuuentutis annos in eodem haud sine fructu truit, totum sese sapientiae mancipando. Testantur id ipsum de eodem sacrarum, literarum pandectae, quod ipse iuuenis a Deo liberam ipsi inter varia bona optionem relinquente sapientiam solummodo expecterit. Perspicuis etiam verbis SIRACH suum in iuuentute susceptum sapientiae studium describit, libri sui c. LI. comm. 13, inquiens: *Ex iuuentute mea quaesui sapientiam: & comm. 15: ex iuuentute mea inuestigauit sapientiam.* Hic insuper adplicare liceat monitum Apostoli PAULI Gal. c. VI. comm.

comm. 10. dicentis: *Cum igitur (καρὸν) opportunitatem habeamus, operemur bonum.* Idem exigit diuus Apostolus Eph. V, comm. 16: *ἐξαρροαζόμενοι τὸν καρὸν*, quod E. IOANNES SCHILTERVS, vir de ecclesia & republica optime meritus in *Prudentia Iuris Christianorum*, Tractatui suo aureo de *Libertate Ecclesiarum Germaniae* adnexa * ita παραφράζει: *adquirentes occasionem non gratis, sed titulo oneroso.*

Probatur autem a faciliiori, qua iuuenilis aetas gaudet, omnium facultatū animae emendatione.

§. V. Ne vero iuuenilem aetatem ad sapientiam & summam felicitatem sibi comparandam maxime tempestiuam esse, modo adseruisse videamur, rem paullo penitius ponderasse iuuebit. Antequam autem id fiat, notamus, quod, cum & ipse Deus, ceu ens summe bonum ac felicissimum, homines aequae felices esse velit, simul etiam adprobet, imo vrgeat, vt homo a teneris statim vnguiculis ad optimum quoddam vitae genus animinum suum adplicet, sapientiae studeat, ingeniumque suum excolat, quo aptus ita reddatur ad suam & aliorum summam felicitatem tandem aliquando ex voto promouendam. Ordine igitur adsertum nostrum vt euictum eamus, potiores mentis humanae facultates percurremus, demonstrantes, quomodo quaelibet earundem a vitiis suis, quibus obruta est, auspiciatissimo conatu in pristinam adseri possit libertatem, si praeter reliqua media hic necessario adhibenda in primis opportuni temporis (quo nomine primam hominis aetatem maxime dignam esse censemus) ratio habeatur. Exinde tot pro nostro adserto militabunt argumenta, quod iuuenili aetati prae alia in studio sapientiae & summae felicitatis vberrimo cum fructu exantlando praerogatiuas vindicauerimus.

Scilicet intellectus & in genere.

§. VI. Inter facultates mentis a vitiis suis, quibus scarent, repurgandas, primo loco considerari meretur illa, quae cognoscens, seu intellectus vocari solet. Hic intellectus cum sit subiectum inhaesionis eruditionis & sapientiae, nec non veritatis indagandae instrumentum, & vero hic innumeris sepultus iaceat defectibus ac imbecillitatibus, adeo vt facultates eius munus suum rite obire non valeant, luce meridiana clarius in-

de

de apparet, quod eiusdem a vitiis repurgatio omnino sit necessaria. De tempore, quo talis intellectus purgatio felicissime institui posset, commodissimo forsan aliquis disceptaret. Verum enim vero is nubes & inania prensare nobis videtur, qui vllam aliam aetatem ad litteras imbibendas & ad studium sapientiae iuuenili aptiorem adstruere vellet. Namque, vt tacemus testimonium ARISTOTELIS, qui praeter alios claros viros expressis verbis adfirmat, ** primam aetatem disciplinis addiscendis omnium commodissimam esse*, res ipsa loquitur, quod iuuenilis aetas vel ex vnico hoc saltem capite prouectiori circa studium sapientiae praeferrri mereatur, quia tot actantis curis ac negotiis, quot & quantis laborat prouectior, non distrahitur; Vnde omnes animi vires ac nerui coniunctim possunt in addiscendam sapientiam intendi, illam, inquam, potest humana mens hac aetate, velut vnicum suum centrum respicere. Colligenda igitur omnino sunt hac aetate, qua, vt HORATIVVS loqui amat, *iuuentus ridet*, femina, quae in nostrum & aliorum commodum tandem aliquando denuo spargere liceat exoptata messe haud caritura.

§. VII. Quamuis autem haud diffiteamur, quibusdam, *ὡς ἐν παρό-* qui in prouecta demum aetate amplissimum sapientiae & litterarum *δω* obiectio-
tentarunt oceanum, eruditionem quandam obtigisse, *ni de senio-* quorum aliqua prostant exempla, non ita pridem quoque *ribus ad stu-* lecta a Gallico quodam Scriptore VIGNEVL-MARVILLE, ** dia animum*
Illistamen subscribere non possumus, qui ex hac ratione pro *hand sine*
prouectiori, secundum aptitudinem ad studia iuuenili praefere *successu ad-*
renda maximum resultare argumentum, sibi & aliis persuasum *placantibus*
irent. Nam praeter id, quod vna hirundo non faciat ver; seu, *occurritur,*
quod idem est, rarissime huiusmodi exempla deprehendere, ** dans les*
liceat, herculei sane labores senioribus inter sapientiae studio- *Melanges d'*
fos nomina sua primum professis exantlandi sunt, cum inuitis *Histoire &*
canibus ipsis venandum sit, & inuita, quod aiunt, miner- *de littera-*
va studiis operam nauare debeant. Quid quod insuper *tur, Tom. I.*
his ipsis nimis familiare sit *ἀπειροκαλίας*, seu ineptiae vi- *p. 43.*
tium,

tium, quo sese plus vice simplice aliis taxandos propinare solent.

β) in specie,
ubi euincitur,
quod in iuuentute
facilius emendetur
a) iudicium.

§. VIII. Nec minus id, quod huc vsque in genere de intellectu humano euicimus, de singulis eiusdem facultatibus, in iudicio, imaginatione & memoria intelligere licet. Iudicium cum plurimis ex labe originali corruptum sit praeiudiciis, quorum quodque non tantum infinitorum aliorum scaturigo, sed & vitae in spississimis errorum tenebris degendae causa esse solet; in aprico res est, quod necessarium pariter sit, in tempore iusto aequae ac commode a vitiis suis purgasse iudicium. Ecquod autem tempus iuuenili aptius & commodius eidem negotio infumi possit? Nam quo quis aetate prouectior, eo maiorem ex creberrima praeiudiciorum repetitione in iisdem habitum sibi contraxit, & ex eo, quod sibi suffenus videtur, id quod semel tanquam verum exosculatus est, mordicus tenet, adeo vt multo faciliori negotio Herculis manui clauam extorferet, quam seniori praeiudiciis occupato vnicam opinionem ademeris, quam veram esse, etsi falsa sit, sibi persuasit. Cum igitur fere conclamatum sit de seniorum iudicio a praeiudiciis suis liberando, & vero iuuenilis aetas vel tot praeiudiciis nondum immersa sit, vel longe facilius a suis in libertatem adferri possit, nihil aliud supererit, quam vt praerogatiua iuuenili tribuamus, eandemque secundum opportunitatem circa praeiudicia eradicanda multis parasangis omnem prouectiorem antecellere adferamus.

b) imaginatio.

§. IX. Imaginatio vt optimo aetatis flore manus medica adhibeatur, summa imperat necessitas. Haec enim versans circa obiecta in mente denuo repraesentata meditanda in deteriorem semper partem inclinare solet. Scilicet delectatur eadem pro sua corruptione imaginibus, si non spurcis ac impuris, vanis tamen ac inutilibus. Quodsi vero pravae huic inclinationi ex consuetudine maius quoddam robur accesserit, in immedicabilem morbum degenerare solet. Optime igitur is sibi confulet, qui in iuuentute & huic vitio obuam iuerit, omnia-

omniaq; illicita & praua obiecta procul facessere iusserit. Contra vero, qui *imaginationi* iusto & opportuno tempore mederi neglexerit, nimis sero suo cum maximo damno aliquando cum Phrygibus sapiet. Huiusmodi homo, si inter somnum capiendum detestandis ac teterrimis vexetur & excrucietur somniis, adeo, vt spiritus animales ea vestigia, quae excitare antea multoties iussi sunt, sponte sua excitent, in semetipsum culpam miseriae suae deuoluendam habet, & recogitare debet, quod suae fortunae ipsemet siber sit. Quo magis autem aliquis vires suas in iuuentute praecipue periclitatus fuerit in debellandis & extirpandis malis ideis menti obuientibus & substituendis in locum earundem bonis, eo felicius quoque elustabitur ex prauis imaginibus ipsum in recto virtutis & emendatae vitae tramite constitutum subinde adhuc infestantibus.

§. X. De *memoria*, seu facultate mentis impressa vestigia *c) memoria*. resuscitandi, vt vnum vel alterum verbum adiiciamus, statuimus, quod sicut ferrum, dum candet, cudendum; ita & *memoriae* in iuuentute, cum eadem maxime viget, demandanda sint res memoriae, prout sunt linguae, historiae & alia, quae sapientum iudicio praecipue *memoriam* occupant, quae pluribus recenset ANTONIVS ZARA Episcopus Petinensis. * * in *Anatomia ingeniorum & scientiarum, Sect. IV, p. 457. 199.* Hac ratione poterit reliquum vitae spatium, quo cum virili aetate indies augmenta capit *iudicium*, meditandis & ruminandis adcuratiis iisdem, quae *memoria* proma conda in iuuentute referuanda suscepit, vacare. Ita ergo rite in iuuentute *memoriae* ea, quae foecundissimarum simul & vtilissimarum meditationum ansam proueliciori aetati subministrare poterunt, traditurus praeter rerum selectum, vt ordinem seruet, opus est. Etenim ordo est mater memoriae, adeo, vt, si eodem, cum primis in iuuentute, qua vestigia altius haerent, res notatu dignas in *memoriae* scrinio locaueris ac disposueris, easdem quasuis suo loco ac tempore pro lubitu reposcere liceat. Ex dictis igitur satis luculenter apparet, quod is iure de-

mentiae arguendus sit, qui, postquam florentissimum iuuentutis tempus ad colligendas quasuis res optimas aptissimum inaniter praeterlabi passus est, hoc temporis dispendium refarciendum in eandem differre vellet aetatem, qua maxima & innumera *memoriae* deliquia deprehendenda toto die occurrunt. Possimus hic in spatiofissimum *Physicorum* campum excurrentes inquirere in causam, cur iuuenilis aetas prae proventiori longe feliciori gaudeat *memoria*, idque demonstrare ex natura & constitutione cerebri, si vellemus dissertationis, quos nobis praescripsimus, limites migrare.

Porro demonstratur, quod in inventute facilius medellam admittat a) voluntas.

§. XI. Restat tandem curatius pensitanda altera & quidem princeps mentis facultas, quae *adpetens* vel *voluntas* vocatur. Haec cum regis ad instar ceteris imperet mentis facultatibus, ita ut ab eius nutu omnes dependeant hominis actiones, satis superque apparet, quod maximum in eadem iusto tempore emendanda situm sit momentum. Quod autem haec emendatione maxime indigeat, sole meridiano clarius elucet ex vniuersali illa corruptione, quae *voluntatem* vnaquam reliquis mentis facultatibus velut cataclysmus inundavit non tantum, sed & penitus occupavit. Nec minus id patet ex continua *voluntatis* ad prauum *inclinazione*, de qua,

OVIDIVS:

Nititur in vetitum semper, cupimusque negata.
Iuxta hanc suam ad prauum *inclinacionem voluntas* circa eligendum bonum maxime fallitur, adeo ut bonum *apparenter* tale loco *veri* adopter. Tantum insuper adest, ut haec summa *voluntatis* deprauatio vltos homines, etsi ethnici fuerint, latuerit, ut potius horum Philosophi passim verbis expressis de eadem testati sint simul & conquesti, si modo praeter alia & hoc exceperis, quod causam eiusdem, prout exiguo naturae lumine modo utebantur, ignorauerint; siquidem CICERO *immittem naturam* accusat, ARISTOTELES malum *conmatum* quid vocat, quod STOICORVM secta *marerinae* adtribuit. Ceterum pravae huic *voluntatis* ad malum *inclinacioni* si accesserit

rit *consuetudo*, quae rectissime a nonnullis altera natura vocata indies maius eidem addit robur, ita vt tandem vix ac ne vix quidem vlla spes eandem feliciter destruendi animum nostram subire possit. Est igitur florentissimum ac irreparabile iuuentutis tempus in primis *voluntari* seruo, non autem naturae viribus, sed vnice gratiae diuinae auxilio, emendandae a quouis, qui in propria sua viscera saeuire non vult, impendendum, quo eiusdem emendatae fructus in prouectiori aetate non tantum in singularum mentis facultatum vitiis extirpandis, sed & in quibusuis studiis, negotiis, officiisque recte & digne tractandis capere liceat vberimos. Est, inquam, vigilandum maxime in iuuentute, ne commodissima circa emendam *voluntatem* occasio sine ducta linea praeterfluat & deinde illa caluum suum praebens occiput sero nimis sui neglectus poenitentiam nobis imponat, & quod maximum, ne congregiendum demum sit nobis cum consuetudine inclinandi ad prauum ex isto neglectu altissime in mente radicali validissimo quouis hoste multo validiori, ideoque fere inuincibili. Vnde hic omnino inculcandum, quod dicunt :

Principiis obsta, sero medicina paratur.

§. XII. De *adfectibus* denique aliquid commemorandum foret, quomodo iisdem vel eneruandis ac excindendis, si praua fuerint, vel emendandis, in iuuentute praecipue operam nauare conueniat; Sed cum eadem hic repetenda essent, quae paullo antea de *inclinatione voluntatis* praua in medium prolata sunt, praeterea etiam alio in loco de iisdem plura dicenda redeant, praetermittimus.

§. XIII. Haec *πρὸς εὐκτασίας*, seu de tempestiuitate, *Transitur ad* circa actiones ad *summam felicitatem* adquirendam instituendas *Udam par-* disseruisse sufficiat. Pedem igitur proferimus ad perpendendam actiones *honestum* respicientes, eadem methodo persequendi, quomodo *εὐκτασία* circa easdem quoque locum maxime inueniat. Ita tamen hic versabimur, vt ad triplex hominis officium meditationes nostras directuri simus, quo scilicet par-

tim Deo, partim *sibi*metipsi, partim etiam *aliis* obligatur.
Agitur de §. XIV. *Officium* autem hominis, quo Deo obligatur,
tempesti- consistit in vero de Deo *sensu* rectoque eiusdem *cultu*. Vtrum-
rate 1) circa que eo melius sese habebit, quo minus *evangelicæ* ratio fuerit,
officia homi- neglecta. Et quidem ad primum quod attinet, ad verum sci-
nis erga De- licet & adaequatum de Deo *sensum* eo rectius capiendum, *ima-*
dem a) cir- ginationi bene dirigendae, nec non *inclinationibus* & *adfectibus*
ca rectum de in iuuentutis annis inuigilasse, haud leue conferet momentum.
Deo sensum, Nam nisi *imaginationi*, qua anima in commercio corporis agit,
quem adiu- de externis corporalibus crassiore ideam reseruat solitae,
uat, in iu- statim in aetate prima debiti ponantur limites, rebus diuinis
uentute sta- ipsum *intellectum*, vt taceam *imaginationem*, multis parasangis
tim imagi- superantibus crassis ideis & imaginibus easdem repraesentan-
nationem do sese immiscet. Quae de Deo sequiores & inadaequatae
ad bona di- ideae per educationem eo magis cumulantur, quo magis pa-
rexisset obie- rentes de Deo intelligenda sub inuolucris seu imaginibus te-
ta. neris liberorum suorum mentibus instillant, quae vt pluri-
 mum tam alte haerere solent, vt rationis vsus nacti meliora
 agnoscentes vix ac ne vix quidem ex talibus prauis de Deo &
 diuinis conceptibus in iuuentute haustris, maximo etsi adhibi-
 to studio, euictari queant. Accedit insuper, quod hae sequi-
 ores de Deo ideae maximum robur capiant ex imaginibus *ca-*
techismis a pueris memoriae tradendis ac *postillis* plerisque in
 locis sine vilo iudicio adpictis, Exinde igitur vt cum infinitis
 de Deo, eius essentia, attributis ac operationibus, erroribus
 vel *superstitione* vel *Atheismis* tandem propullulet, necesse est. Imo
 omnem idololatriam ex corrupta *imaginatione* ortam esse, pro-

* de religione
 naturali P.
 I. cap. V.
 Et adfectus
 emendasse.

lixie contendit PETRVS CHAVVINVS. * Quocum confer-
 ri merentur verba, quibus idem euincit Auctor libri *sapientiae*
 c. XIII. comm. 2. c. XIV. comm. 13. sqq.

§. XV. Nec minus pravae *inclinationes* & *adfectus* animi
 vero de Deo *sensui* maximum obicem iniiciunt in eo, quod
 sibi inde persuadeat homo, quemadmodum ipse comparatus
 sit,

fit, ita & Deum comparatum esse. Si quis v. c. avaritiae sit, mancipium, pro sua ad crudelitatem propensione, Deum quoque crudelem sibi fingit, qui delectaretur maxime, si an-
 sam nactus fuerit puniendi homines delinquentes. Contra, qui voluptati litat, pro *adfectu* misericordiae sibi nimis fam-
 iliari Deum credit longe misericordissimum, qui tantum abest, vt homines ob commissa crimina ad horrendam poe-
 nam luendam rapiat, vt potius haec ipsis facillime ac prom-
 ptissime condonaturus sit, adeo, vt iustitiae vix vllus vel pla-
 ne nullus habendus sit respectus. Forfan & ORIGENIS ex-
 cessus in concipienda Dei misericordia, quo & damnatos &
 daemones tandem aliquando ex poenis infernalibus libera-
 tum iri credidit, ex comparatione Dei cum *temperamento* suo
sanguineo (cuius indiuiduus comes esse solet adfectus miseri-
 cordiae) originem traxit. Sed hanc rem ad eam cathedram,
 diiudicandam remittimus, cuius est, non solum in errores *do-*
gmatico-Theologicos, sed & *πρωτων* eorumdem *ψευδος* inquirere.
 Nos hoc tantum addimus, prout rectissime iam dudum a I E A N
 d'ESPAGNE* obseruatum est, quod omnium fere errorum * *l. i. de erro-*
 ac haeresium origines inuenire liceat in *qualitate* animi, quibus *ribus popu-*
 imbutus est *propensionibus* & *adfectibus*. Nec praemium labori *laribus c. III.*
 defuturum esse speramus, modo instituti nostri ratio id per-
 mitteret, si hanc obseruationem, quae peculiari diatriba per-
 tractari mereretur, in Historia ecclesiastica ad singulos Haeresi-
 archas adplicandi periculum faceremus. Ceterum etiam ad
 voluptatem propendentes otii sunt amantissimi. Vnde fluit,
 quod omnem altiore rei seriae & inprimis veri de Deo *sen-*
sus indaginem, quantum possunt, a se amoliantur, & quam-
 eunque demum opinionem sibi obuientem primo statim in-
 tuitu amplectantur, vt modo suam, quam sibi imaginati sunt,
 quietem haud interruptam possideant. Hanc circares diui-
 nas incuriam & socordiam rectissime ex *Act. c. XVIII. Gallioni-*
mi nomine insigniueris, de quo videantur Theologi & cum
 primis D. IO. CONRADVS DANNHAVERVS in peculiari
 B 3 qua-

quadam de hoc ipso dissertatione. Exempla hanc rem illustrantia IOANNES CLERICVS (vir cetera clarissimus, si modo vellet debitos rationi suae in supernaturalibus rebus expiscandis ponere limites) nobis subministrat, * cum in causam inquit, cur tam pauci euangelio credant. Potissimum vero, vt mentem suam vberius declaret, in medium prodire iubet par eruditorum Iudaeorum, alterum Iudaicarum antiquitatum conditorem, Iosephum, alterum Philonem, qui ambo cum circa Christiani nominis primordia viuentes vix ac ne vix quidem in scriptis suis Christi mentionem faciant, satis superque produnt, quod maximo circa res sacras meditandas torpore laborauerint, & proinde solida Christi noticia caruerint.

* de l'incrudulité, Part. I, c. V, p. 87.

β) circa cultum Dei, & quidem a) circa internum.

§. XVI. Ad *cultum* Dei, qui vel *internus* vel *externus* est, quod attinet tempestiuitas circa eundem omnino adhibenda est. *Internus* equidem cultus ex eo, quod debeat in perpetuo suo vigore esse, tempestiuitatem non adeo agnoscit; at tamen hanc exigit eatenus, quatenus mens ex multarum rerum tractatione vel conuersatione cum aliis distraeta & paulo languidior facta intentioni quadam directione, quod fit in precibus, cum Deo denuo vnienda est, ne cultus *internus*, hac refuscitatione penitus neglecta, tandem expiret. Quo ipso ille eandem cum igne fortitur indolem, qui excitatus nisi per vnam vel alteram ligni particulam subinde adiectam alatur & continuo refocilletur, plane extinguitur. Quae quidem res adeo propriis suis coruscat radiis vt & nec ipsos ethnicos sapientiores fugerit, quod certum tempus seligendum sit ad conuersandum intimius cum Deo & ad reuniendam mentem cum eodem, si aberrauerit. Saltem magna cura atque sollicitudine animum ad res diuinas disposuerunt, quemadmodum de Pythagora auctor est CENSORINVS*, eum, vt animum sua semper diuinitate imbueret, priusquam se somno daret, & cum esset expergitus, cithara cantare consueuisse. Id quod & de Pythagoraeis refert QUINTILIANVS*, alique, quos allegat HENRICVS LINDENBROGIUS.* Ceterum ad inter-

* de die natali c. XII.
* lib. IX. Institution. Orat. c. IV.
* in notis ad

num

num cultum Dei cum *spes*, ceu praecipuus amoris erga De- *Censorinum*
um actus, referenda sit, pauca hic, antequam ad cultum Dei *de die nata-*
externum transeamus, de eadem cum respectu ad *evangelii* *li p. 80.*
commemorasse, haud inuisum fore existimamus. Scilicet
spei, si genuina ac vera est, indoles est, nefas ducere, Deo, a quo
bona futura expetuntur, circa praestandum auxilium ac lar-
gienda bona certum modum aut tempus determinare ac praes-
cribere; vtpote quae potius ex consideratione, quod Deus
stricto iure nihil omnino homini debeat, *evangelii* seu oppor-
tunum tempus & dispensationem circa illud ipsius Dei T. O.
M. benevolae providentiae relinquit, vt eo tempore, quo ipsi
visum fuerit, ac placuerit, nos voti ac eorum, quae desidera-
bamus, reddat compotes. Quod ipsum tempus homo vera
spe praeditus, etsi maximum inter illud & preces suas inter-
vallum intercessisse ipsi videatur, vt maxime opportunum &
longe commodissimum non potest non exosculari. Huius-
modi quid in ipsa Servatoris nostri matre conspici potest
Ioannis cap. 11.

§. XVII. *Externus* autem cultus, quia circa externa ver- *b) circa ex-*
fatur, quo non tantum Deus, sed & proximus respiciendus est, *ternum.*
iustum tempus vt circa ipsum obseruetur, magis exigit. Po-
tissimum enim consistit tum in precibus externis oralibus,
quas varii gestus in sensus incurrentes concomitari solent;
tum in obseruatione & celebratione certi diei, quo cultus hic
instituitur in congregatione hominum, eo fine, vt Dei bene-
ficia, sicut priuatim a singulis, ita publice coniunctim ab omni-
bus expendantur. Hic igitur maxime aliquis laesurus esset
alium, si temporis rationem non haberet: Si v. c. eo tempore,
quo laborandum ipsi & aliis, externas preces orales veller fun-
dere: si recusaret, eundem cum aliis celebrare diem sabbathi,
ita vt alium quendam pro lubitu suo sibi celebrandum selige-
ret. Liceat hic paululum exspatiari ac inquirere partim, an
aliquod tempus alio circa preces ad Deum fundendas sit aptius
atque commodius; partim an celebratio diei sabbathi fit *inuis*
na-

naturalis. Ad primum reponimus, quod extra controuersiam tempus, quo mens nostra a curis magis libera, praefendum sit tempori, quo eadem variis negotiis huc & illuc transuorsum acta ac perturbata est. Namque cum verae preces maximam partem consistant in intensissima totius mentis omniumque cordis adfectu imo sensuum ad Deum directione, & vero in perturbato mentis statu facultates eiusdem ac sensus in innumera fere obiecta sese diffuderunt, mirum non est, si mens vix ac ne vix quidem facultates suas ad Deum & caelestia releuare queat. Hinc elucet, quod optime aliquis sibi consulat, si circa preces temporis se lectum instituturus, iisdem in primis impendat horas matutinas, utpote quibus animus, qui per somnum pristinas recuperauit vires, diurnis occupationibus nondum inmixtus multo alacrior ac robustior est ad omnes suos nervos ad Deum in precibus intendendos. Id quod & LVTHERVS suo comprobatur exemplo, de quo constat, quod maxime matutinas, seu lectissimas diei horas insumserit precibus, tantum abest, ut dispendium temporis sibi inde metuendum fore existimauerit, ut potius longe prudentissime horas suas se ita elocasse sibi visus fuerit. Quae vero diximus de matutinis horis, non ita intellecta volumus, ac si preces vespertinae omni suo carerent fructu, quin potius adseramus, orationi matutinae multum inferuire, si homo, antequam lectum petens somno se tradat aliquamdiu orauerit. Quemadmodum enim is, qui circa vesperam carbones cineribus tegit, ignem mane in promptu habet; Ita & mane facillime adfectum orandi inueniet, qui vesperi ardenti orationi ac pia meditatione indormiuerit. Aperitur hic nobis ob materiae adfinitatem campus dispiciendi, quid sentiendum sit de *horis canonicis.* Horae canonicae, ut rem ab ovo deducamus, quarum tam frequens apud antiquos ecclesiae Patres mentio fit, dicebantur publicae ac statae preces certis horis iuxta canones ecclesiasticos (a quibus *canonicae* vocantur) peragi solitae. Harum autem nomine secundum CYPRIANVM tres potissimum

tissimum antiquissimis Patribus venire solebant, *tertia* scilicet, *sexta* & *nona*, quae respondent nostrae *nonae* antemeridianae *duodecimae* meridianae & *tertia*e pomeridianae. Ex singulari autem pietatis adfectu adoptarunt sancti Patres in horis hinc numerum ternarium. Volebant namque eo ipso haec obscure fidei suae de SS. Trinitatis mysterio professionem edere; quippe qui insuper huius ternarii numeri in precibus obseruati vestigia deprehendebant in S. Daniele Propheta. Saeculis autem proxime subsequenter pia antiquitas passionis Seruatoris sui quotidianam seruatura memoriam ternarium *horarum canonicarum* numerum cum septenario S. Scripturae sacro commutare coepit, idque ad ductum septem rerum in passione Christi notatu dignissimarum. Quas septem *horas canonicas* cum adhuc hodie Romanenses Patrum ad exemplum celebrare videri volunt, cuiusque horae sensum sequentibus adumbrarunt versiculis:

Matutina ligat Christum, qui crimina purgat,

Prima replet sputis, dat causam *tertia* mortis,

Sexta cruci nedit, latus eius *nona* bipertit,

Vespera deponit, tumulo *completa* reponit.

Intentio sane harum horarum conditorum pia fuit & omnino laudabilis. Quanto autem purior ac ardentior eorumdem fuit animus, tanto detestabilior est hodie apud Pontificios horarum abusus. Proinde huc optime quadrat Philosophorum axioma: *Quanto nobilior est forma rei, eo maior est eiusdem corruptio*. De tota autem hac re conferri omnino meretur praeter B. IOACHIMVM HILDEBRANDVM in peculiari suo de precibus veterum Christianorum libello, qui c. II. materiam de tempestiuitate circa preces & de horis canonicis ex professo tractauit, pius ille ICRCUS B. IOANNES BRVNNEMANNVS in *Iure suo Ecclesiastico*,* haud praetermissis illis, quae illustris TRVKIVS noster * *Lib. I. c. VI.* in *Additionibus* ad h. l. adnotauit. Alterum quod concernit *Membr. VI.* *§. IX.* *ἑτήμερα*, regerimus, quod *ius naturae*, etsi agnoscit ac concedit, alicquem diem vacare debere cultui diuino, *septimum* tamen

C

prae-

*prae*ciſe diem eidem conſecrandum eſſe, ignoret. Nec iuuat, contrarium adferentes ad duxiſſe exempla tot gentium, apud quos *ſeptimus* dies Numinis cultui ſacer fuit. Nondum enim eo ipſo probatum dederunt, quod ipſa natura gentiles edocuerit celebrationem ſeptimi diei. Quidni etiam hoc, vt alia ab Ebraeis, imo primis parentibus noſtris per traditionem acceperint. Accedit, quod praecipui Ethnicorum Philoſophi cum uiris ſanctis & Prophetis multum ſint verſati, vt taceamus, quod iter Iſraelitarum per deſertum & occupatio terrae Canaan abunde Ethnicis ſubminiſtrauerit occaſionem quam plurima de voluntate Dei reuelata addiſcendi. Confe-

* *demon-*
ſtrat. Euang.
Prop. IV. c.
XI. p. 227.
** *de verita-*
te relig.
Chriſt. l. 1. c.
XVI.

ratur PETRVS DANIEL HVETIVS, * & HVGO GROTI-
VS. * *Ius autem poſitiuum vniuerſale diuinum exigit celebrati-*
nem diei non tantum alicuius in indiuiduo uago, ſed & determi-
nate ſeptimum in cultu diuino peragendum nobis iniungit. An
vero celebratio diei praeciſe ſeptimi ſit legis moralis, an caerimo-
nialis, de quo Cocceianos inter & Anti-Cocceianos haud ſine ma-
gnis animi motibus diu diſceptatum eſt, diſpiciant illi, quorum
magis intereſt. Nos hoc vnicum ſaltem adiciamus, aequiſſimum
omnino eſſe, vt homo in externis caerimonialibus, cuiusmodi
& celebratio praeciſe huius vel illius diei, conſtitutionibus &
placitis ſocietatis, in qua viuere cupit, ad amuſim ſeſe gerat,
conformem. Quibus volupe eſt plura noſſe, adeant Excellentiſ-
*ſimi BVDDI diſſertationem de pietate naturali.**

* §. *XLI-*
XLVII.
2) *Circa offi-*
cia hominis
erga ſemet-
ipſum.

§. XVIII. Ordo, quem nobis praecipimus, poſtulat, vt pergamus ad officia hominis erga ſemetipſum. Haec potiſſimum conſiſtunt in ordinata ac legitima ſui conſeruatione, quae tantum abeſt, vt ſit vera & ordinata, ſi *temperantia* eamdem non comiteretur, vt potius ſui deſtructio ſit adpellanda. *Temperantia* autem non tantum iuſtum modum, ſed & tempus circa media ad conſeruationem ſui adhibenda praefcribit. Ex quo euidentiffime elucet, in officis hominis erga ſemetipſum *eucaſias* conſiderationem haud omitendam eſſe. Proinde nos, cum ea, quae ad animae conſeruationem conducunt, ſupra

praespeximus, hac vice *ἐπιμαρτυρίαν*, quomodo in conseruatione corporis haud postremo loco veniat, pensitabimus. Constat autem, corporis humani machinam ita a Deo conditam esse, vt, si rem ordinario modo species, cibo ac potu quotidiano indigeat, qui rite ingestus, concoctus ac digestus, secundum nobilissimam partem venas nouo sanguine, spirituum animalium causa, adimpleat, vt horum beneficio quodlibet membrum ad munus suum obeundum vita pariter ac agilitate instruat. Quamuis autem adeo necessarium sit, cibum ac potum capere, vt corpus sine iisdem consistere nequeat; nihilominus tamen hominis arbitrio relictum est, quonam tempore cibo ac potu uti velit. Commemorasse hic iuuat, quod de **DIOGENE** Sinopeni Cynico traditur, quippe qui interroganti, quam hora prandere oporteret, respondit: *Si diues es, quando vult; pauper, cum potest.* Videatur **DIOGENES LAERTIVS**. * Ceterum probe notandum, quod homo non eum in finem huius orbis habitabilis incola factus sit, vt ederet tantum & biberet, quo ipso nihil praestaret bestiis; sed vt potioris partis, scilicet animae, curam gereret, ac totus esset in eo, vt Deo & proximo pro viribus seruire posset. Exinde cum varia homini exantlanda veniant negotia, quae animum sobrium ac attentum requirunt, optime sibi aliquis consulit, si praeter debitam mensuram iustum tempus obseruet, quo cibum capiat, & adpetitui ante tempus statutum cibum poscenti frena iniiciat. Quodsi vero eueniat, vt in corpore humano minus ordinatus fluxus sanguinis oriat, qui causa esse solet, vt corpus variis adficiatur morbis, in tempore vt ille statim in pristinum redigatur ordinem, necesse est. Quisquis enim morbo correptus vel ex eo, quod impensis parcat, vel ex alia, nescio qua ratione, medicum consulere, ipsique morbum suum detegere recusauerit, maximo suo experietur detrimento, quod minus recte sibi intemptiuo suo consuluerit silentio. Deinde, cum ad corporis sanitatem haud parum conferat motio, secundum illud **OVIDI**:

* in vita Diogenis, seu l. VI. p. 335.

Cernis, vt ignauum corrumpant otia corpus,

Vt capiant vitium, ni moueantur aquae.

conducit omnino homini, si breue aliquod iter aut secessum sepositis grauioribus negotiis recreationis causa instituat. At enim vero caueat sibi quis, ne exspatietur in sanitatem corporis eo tempore, quod alio aptius fuisset ad culturam ingenii pariter & animae, quo ipso minus bonum praeferreret maiori. Praeterea cum Deo reddenda sit temporis ratio, modus omnino seruandus est in talibus secessibus, ne nimii instituantur, aut si instituantur, mentem nostram medio in otio circa res bonas meditandas operosissimam esse decet. Praecipue autem hic monendi sunt, quotquot inter musis litantes nomina profitentur, vt officii sui erga semetipfos memores esse velint, & vtrumque extremum, partim nimium otium & irreparabilis temporis in curiosis & vanis consumptionem, partim immoderatum in studiis ardorem scyllae & charybdis ad instar praeternavigare manibus pedibusque adlaborent. Qui enim sibi persuadent, solidam eruditionem, quae consistit in vera cognitione eorum, quae ad impetrandam summam felicitatem viam pandunt, comparari posse sine vllis laboribus aut mentis occupationibus, illi quidem pessime falluntur. In fine autem clarius patebit, quam vana imo noxia fuerit eorumdem persuasio, cum otium ipsorum, quo fundamentum felicitis vitae non positum fuit, certo certius tandem praeter maximam calamitatum colluuiem summa excipiet inopia, quae ipsos tanto maioribus adficiet doloribus, quanto maiore antea ex otio suo delectationem hauserunt atque voluptatem. Hi trium semper verborum meminisse debuissent: *Præteruolat, (sc. tempus) arripe, serua.* Videatur THEOPHILVS SPIZELIVS,* qui praeter alia verba Senecae notatu digna adducit, quae, tractationi eius de breuitate vitae inserta ita sonant: *Mirum, re omnium pretiosissima luditur, vix est, qui tempus aestimet.* Nec meliorem sortem sperare possunt, qui in alterum extremum ruentes immoderato in studiis laborant ardore, qui quidquid

* de vitiis
Litterato-
rum, Com-
ment. IX. p.
1034.

temporis ipsis a Deo conceditur, studiis infumunt, ita vt sese libris quasi adfixos esse putent, quibus haud licitum sit aliquid temporis deambulando corporis sanitati tribuere; qui, inquam, vix tantillum temporis, quantillum ad cibos capiendos sufficit, studiis suis derogant. Hi sane minus ordinato suo appetitu se priuant aptitudine thesauros illos sapientiae, quos haud cessante suo labore corrasisse sibi videntur, rite elocandi. Irritant namque nimio suo labore, cui ferendo longe impares sunt, in imbecille corpus suum non tantum vnius sed variorum morborum insultum atque impetum. Cuiam proinde sua scientia ac eruditione proderunt tales valetudinarii, cum in propulsanda morborum violentia ipsis iugiter per omnes vitae dies desudandum sit, donec tandem morbus omnem medicaminum efficaciam eludat, ac ita vitae filum medio in stadio, vel etiam citius, abrumpatur. Accedit, quod tales in studiis helluones eo, quod continuis lucubrationibus inhiantes plerasque noctes insomnes ducant, in propria sua saeuiant viscera, qui tamen meminisse debuissent, testacea se, adeoque fragili, praeditos esse natura. *Cum diutius (inquit modo citatus THEOPHILVS SPIZELIVS*) feliciusque illi studeant, * de vitiis qui valent diutius, illi autem rectius valeant, qui studiis sapientius moderantur, cauendum etiam est, ne, sicut auari dulcedine vsurarum pereunt, ita litteratis nimia studiorum voluptate (siquidem continuis vigiliis horisque longioribus corpus exedatur) animus & vires exhauriantur, ingeniumque hebetetur, vel acutissimum. Item* : * l. c. p. 1038. Nemo ad sobrietatem eos sapere iudicabit, qui intempestiue, qui diutius, quam par est, qui sollicitius in studia incumbunt non profutura, vixque credibile est, quantum hac ipsa belluatione sibi met ipsis adferant detrimentum. Si enim pro viribus suis alatur infans (praeclare ait Augustinus l. XII. de ciuit. Dei c. XV.) fiet, vt crescendo plus capiat; si autem vires suae capacitatis excedat, deficiet, antequam crescat. Tandem & illi maximum oculis suis ac sanitati inferre solent damnum, qui intempestiue statim post prandium aut coenam meditationes instituunt, cum tamen*

insuper notum sit, rarius hoc tempore sapientiae ac solidi iudicii sale conspersam sententiam proferri. His omnibus probe ponderatis haud abs tramite veri aberrasse nobis videtur, si dixerimus, tales illegitimo erga studia flagrantes amore, ex eo, quod ut plurimum nimis maturam sibi conciscant mortem, vix ac ne vix quidem ab *αυτοχρησίας* reatu absolvi posse. Quod tamen de illis, qui iustis causis adducti corporis vires debilitant, non intellectum volumus. Videatur PUFFENDORFFIVS de *Iure Naturae & gentium*.*. Contra autem medio tutissimus iueris, si selectissimas diei horas precibus ac studiis dederis, de ceteris autem aliquas, maxime prandium vel coenam sequentes corporis motioni tribueris. Ast inter selectas diei horas quod matutinae primas teneant, vel ex eo solo patescit, quod mens hominis iisdem post recuperatas per somnum corporis vires multo agilior sit ad penitius inspicienda intima cuiuslibet rei penetralia. Id quod & veteres in trita illa innuere voluerunt sententia: *Aurora musis amica*. Vide de hac quaestione, an matutina studia vespertinis salubriora, erudite! differentem GABRIELEM NAVDAEVM, in *Pentado quaestionum Intro-Philosophicarum*.*

* l. II. c. II. §.
XVII.

* quaest. III.
p. 51. sqq.

Ceterum quibus curae est conseruanda inter studia sanitas, legant, quae praeter CORNELIVM BONTEKOE, in *Academia Cartesiana*, & D. GEORG. WOLFGANGVM WEDELIVM, in dissertatione de *diacta Studiosorum*, praecipit Excellentissimus D. HOFFMANNVS, Patronus ac Praeceptor noster summo opere colendus, in *Tractatu suo de vita Studiosorum prolonganda*.

3) circa officia hominis erga alium.

§. XIX. Accedimus nunc ad officia hominis erga alium. Haec cum ut plurimum dispesci soleant in ea, quae obligationem *perfectam*, & ea, quae obligationem *imperfectam* inferunt, posteriora ad nostrum institutum magis referenda nobis videntur. Promoturus namque aliorum commoda eo feliciores omnino faciet progressus, quo magis tempestiuitatem repexerit, ac statim in ipsa iuuentute vtilem aliquam addiscen-

addiscendo artem a se amolitus fuerit, ne pondus terrae existeret inutile. Quo ipso se idoneum reddet, ut possit in singulos homines aliquod deriuare emolumentum, adeoque hominibus, vel ratione *mentis*, eosdem erudiendo, vel ratione *corporis*, quae ad sustentationem vitae spectant, subministrando, suppetias ferre. Praecipuum autem locum tempestiuitatis consideratio sibi vindicat in erogandis iis, quae vel sunt *innoxiae utilitatis*, vel etiam gratis in alterum, ut eius subueniatur necessitatibus, conferuntur, quae alio nomine *beneficia* vocare solemus. Maximum hic animo tale quid alteri praestituro accedet ornamentum, si cito det, nec diuturnum de erogando inecat consilium. Nam bis dat, qui cito dat, ut taceam, quod, quo citius dederit, eo maiorem in altero, qui accepit, gratum animum suum declarandi conatum sit excitaturus. *Saepe enim, inquit SENECA,* * Epist. hoc non potuerunt diuitiae in donum infusae, quod opportune dati mille denarii.* LXXXI.] Cautio quoque erit circa dandum adhibenda, ut tum maxime, eoque tempore demus, quo necesse fuerit. Eleganter idem SENECA: * *Beneficium collocetur, quemadmodum thesaurus alte obrutus, quem non eruas, nisi fuerit necesse.* Num vero ad *qualitatem* personae circa exhibendum beneficium semper respiciendum sit, nostri instituti iam non est, vberius disquirere. Conferri tamen hac de re merentur, quae maximo studio LVDOVICVS MONTALTIVS, aut qui (secundum PETRVM BAEIIVM*) sub ficto illo nomine latet, * *in ditissimo thesauro* sic dictis *Moralistis* congestis in *BLASIVS PASCAL* ex vulgo sic dictis *Moralistis* congessit in *naire d'Hi-* *Litteris suis provincialibus.*** Nos id tantum addimus, quod *stoire & de* propius ad nostrum collineat thema, eo vsque erga alium *Critique* animum beneficium seruandum esse, quousque nostrae opis *sub voce* indigus fuerit. Ab altera parte, qui acceptorum beneficiorum parum memor, adeoque incurius fuerit circa gratum *Pascal.* *** Epist. XII.* animum erga benefactorem iusto tempore ac data occasione *P. 347. 399.* declarandum, ille quidem meretur, ut in turpissimorum hominum censum referatur, utpote quem PLAVTI feriant verba

verba: *Turpis est homo, qui scit beneficia sumere, sed reddere nescit.* Quemadmodum vero nullo non tempore gratum animum declarare licet, ita nullum est dubium, quin tum quam maxime a nobis hoc requiratur, & vere *εὐναλγας* fiat, quando ille, qui beneficia in nos contulit, nostris officiis maxime indiget.

*Sequitur III.
ia pars de
tempestiui-
tate respici-
enda circa
decorum.*

§. XX. Pergimus ad tertiam dissertationis nostrae partem, qua promissi nostri memores de actionibus hominum ad decorum instituendis, quatenus in iisdem τὸ εὐναλγας est respiciendum, nonnulla commemorabimus. Est autem decorum conformatio actuum externorum, sermonis, gestus, incessus ac vestitus cum sensu ac iudicio aliorum, ne contra honestatem aliquid committamus. Proinde sermonem tum, ni velis alteri, quocum versaris, molestiam aut nauseam creare, ita instituas, vt dicendum suo quoduis tempore ac loco concinne proferatur. Hac namque ratione singulorum te audientium tibi conciliabis animos, eorundemque captabis gratiam ac benevolentiam, vt & alia vice sermones caedenti tibi aures suas praebituri sint patulas. Id quod cum Regum sapientissimus SALOMO perpenderet, non potest, quin in sequentia erumpat verba: *Verbum commode in tempore suo dictum est velut poma aurea in patinis argenteis.* * Cui suffragatur SIRACH: * (*Αυαλγας*) *Intempestiva enarratio est musica in luctu:* item Apostolus PAVLVS in epistola sua ad Colossenses: ** *In sapientia ambulate erga extraneos (τὸν κατὰ τὸν) opportunitatem redimentes. Sermo vester semper cum gratia sit sale conditus, vt sciatis, quomodo oporteat vos unicuique respondere.* Huc etiam aurea Mediolanensis illius Praefulis collineant verba, qui * de decore agens inquit: *Sapiens, vt loquatur, multo prius considerat: quid dicat, aut cui dicat, quo in loco & quo tempore. Est ergo & tacendi & loquendi modus.* Impingunt proinde contra decorum, qui vel irreparabile tempus confabulationibus omni fructu carentibus terunt, vel intima cordis penetralia & sub rosa ipsis concredita intempestiue effutiant.

Im-

* Prouerbi-
or. c. XXI,
comm. 11.
* c. XXII,
comm. 6.
** cap.
IV, comm. 5.
6.
* Lib. I. de
officiis c. X.
p. 19. ex edit.
Mich.
Foertschii.

Impingunt contra *decorum*, qui eo tempore, quo ius fasque exigit, vt loquantur, tacent, ac ita intempestiui sunt sigillationes, vel quod sibi de propalandis arcanis metuant, vel quod *μυστικῶν* sint, adeoque maximam exinde voluntatem capiant, si possunt suo abundare sensu suisque indulgere cogitationibus. Impingunt, inquam, contra *decorum*, qui temperare sibi non possunt, quin vel leuissima data occasione intempestiue iracundum suum prodant animum, ferrumque minentur & ignem. Certe hi omnes sese iis, quorum praecordia sanior mens occupat, detestandos reddunt, adeo, vt quisque prudentiorum commercium illorum cane peius & angue fugiat. Primo modo, scilicet subfurando alteri auro contra carum tempus contra *decorum* impingentibus ALDVS MANVTIVS, doctissimus suae aetatis Criticus, occurrere conatus est sequentibus musei sui ostio inscriptis verbis: *Quisquis es, rogar te Aldus etiam atque etiam, vt si quid est, quod a se velis, per paucis agas; deinde actutum abeas; nisi tanquam Hercules desessio Atlanti veneris suppositurus humeros; semper enim erit, quod & tu agas & Aldus.* * Nec minus in propatulo est, maximae imprudentiae aequae ac laesi *decori* notam illum incurrrere, qui intempestiue nimis alium corrigendum adit eo tempore, quo *decori* leges id verantes obstant. Hic insuper suo, quem intenderat, sine carebit & loco emendationis alterum exacerbatum magis deprauabit. Merentur hanc in rem adduci verba SIRACIDIS, qui * ait: *Est redargutio, quae non est (ἀεικνῶς) tempestiua* (quae non fictiusta tua hora) *& est tacens, atque ille prudens.* Vberius autem rem ipsam STEPHANVS GVAZZVS in *Dissertationibus Politicis de civili conuersatione* ** explicat: *Intempestiuum foret, & maiori errori causam esset daturus, qui alium in ipso caloris impetu & praesentibus aliis vellet corrigere.* Proximum suum, instituere ac ad saniores mentis statum ipsum reducere, res equidem est, quae cum obligatione hominis erga alium naturali conueniens maximas meretur laudes; At vero & hic valere debet, quod Iuris peritorum in ore

D

ver-

* Videatur Spizelius de vitiiis Litterar. Comm. IX. p. 1034.

* cap. XX. comm. 1.

** Dissertat. III. p. 158.

versari solet: *Vna circumstantia saepe totam variat rem.* Absit autem, vt haec in medium prolata ita intellecta velimus, ac si plane omnis increpatio in praesentia aliorum sit illicita, vt potius illam non tantum licitam, sed & maxime necessariam vrigeamus, si scilicet salus tum illius, qui increpatione dignus, tum aliorum, qui ex commissio eius crimine offendiculum ceperunt, id postulet. Tum omnino increpatio debet fieri, siue *ἐναλαγῶς*, siue *ἀναλαγῶς* aliis videatur, vt ipse diuus PAV-

2. *Ep. ad Tim.* LVS monet. * Denique cum *decorum* gestus, incessum ac vestitum ad aliorum iudicium conformatos vult, *συλλήθδην* de 2. *coll. 1. ep.* his ipsis notari meretur, quod debeant vnus cuiusque *aetatis ad Tim. c.* & *statui* ad curatissime esse conuenientes. Id quod & CICE-
 V. *comm. 20.* RO * innuit, cum ait: *Sua cuique parti aetatis tempestiuitas est da-
 * de senectute cap. X.*

tere gestus, incessum atque vestitum, qui ad grauitatem accedunt, quo facilius virtutum suarum imitationem a iunioribus impetrare possit. Iuniorum vero ornant illi gestus, incessus ac vestitus, qui ad modestiam, ciuilitatemque sunt compositi: Sic etiam alia lacto, alia tristi conueniunt temporibus. Alia antiquo, alia nostro decent tempore, vt optime adeo CONFUCIVS (citante D. IO. BURCHARDO MENCKENIO, Magni Parentis felicissimo aemulatore filio, in dissertatione sua, quam antehac Lipsiae de eo, quod *decorum*, habuit, §. XX.) dixerit: *Ex subtiliori cannabe confectus pileus olim erat officiosi ritus vsusque proprius: nunc vero aetate nostra sericus est in vsu, isque minus sumptuosus & minus operosus. Ego, licet hic a priscorum vsu discedatur, quoniam tamen haud peccatur, sequar multitudinem, & in hac re seruiuo tempore.* Quo citato loco simul pertinenter omnino adfertur, quod Abbas de S. Real caussas, quare opinio hominum circa mores & habitus externos alio tempore alia probet, alia auerfetur, prolixius inquirens, tandem haud abs re pronunciauerit, id ex singularitatis studio nasci, sapientioresque adeo illarum consuetudinum tyrannidi obsecundare debere. Cetera de tempestiuitate & reliquis circa *decorum* attendendis circum-

cumstantiis monenda vno quasi diuus PAVLVS completi-
 tur fasciculo, dicens: * πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν
 γινέσθω. *1. Ep. ad Cor. c. XII. comm. vlt.*

§. XXI. Absolutis itaque tribus dissertationis nostrae
 partibus quartam simul & ultimam vt adgrediamur & in eadem
 aliquid de opportuni temporis circa actiones ad vilitatem suique
 conseruationem comparatas obseruatione adiciamus, restat.
 Hanc autem in rebus politicis feliciter peragendis primas te-
 nere, maximeque necessariam esse, Politici vno quasi ore con-
 fitentur, dum in scholis suis plus vice simplice inculcare solent:
 Occasioni est inferuendum. Vnde, vt opinamur, occasionis pro-
 fluxit simulacrum, quo eandem fronte capillatam, postica
 parte caluam depingere quidam conati sunt: significantes, tempore in-
 cum adest praefecto, prehendi illam debere, cum elapsa, ter-
 gum eam vertere, nec rependi posse. Quod ipsum CATO
 in distichis suis ita exprimit:

Rem tibi quam nosces aptam, dimittere noli,
 Eronse capillata est, postica occasio calua.

Delibemus igitur paucis, quantum τὸ εὐκαιρόν, in sui status
 conseruatione rite obseruatum adferat emolumentum. In
 oeconomiciis sane ceteris paribus illud vtramque facit paginam.
 Hic namque certissima fames ac rerum omnium penuria il-
 lum manet patremfamilias, qui nescit iusto ac opportuno
 tempore suos conserere agros ac reliquas circa rem ruralem,
 piscatoriam, venatoriam, hortensem & pecuariam instituire
 actiones. Contra autem videmus, eo maiora indies rem fa-
 miliarem capere incrementa, quo adcuratorem paterfami-
 lias peragendis quibusuis suo tempore operam nauauerit.
 Quod ipsum cum ponderaret HESTIODVS, statum apud Grae-
 cos oeconomicum litteris consignaturus libello suo praefixit ti-
 tulum: Ἔργα καὶ ἡμέραι. Cuius vestigia & VIRGILIUS pres-
 sit, qui rem Romanorum oeconomicam delineaturus pasfim de
 oppor-

opportuno tempore minime negligendo libris suis *Georgico-*

**Lib. I. Geor-* rum inspersit monita. Ita enim * canit:

gic. v. 42,

sqq.

*Vere nouo gelidus canis cum montibus humor
Liquitur, & Zephyro putris se gleba resoluit;
Depresso incipiat iam tum mihi taurus aratro
Ingemere, & sulco attritus splendescere vomer,*

** Lib. III. Item * :*

Georgic. v.

322. sq.

*--- Zephyris cum laeta uocantibus aestas,
In saltus utrumque gregem atque in pascua mittes,*

β) *circa le-*
ges ferendas.

** Lib. II. O-*

riginum,

cap. X.

*** in Linea-*

mentis Phi-

losophiae ci-

uilibs, Part. II.

e. IX, §. 8.

§. XXII. In *Politica* omnino plurima se nobis offerunt docu-
menta, quae huc pertinent, sic ut ex multis pauca feligamus, in
legibus ferendis ad tempus ut attendat legislator, necesse est. No-
tum est illud ISIDORI, * quod etiam repetit vir celebra-
rimus D. ADAMVS RECHENBERGIVS** : *Erit lex honesta,*
iusta, possibilis, secundum naturae ac patriae consuetudinem, loco
temporique conueniens, &c. Proinde rationem in promptu ha-
bemus, unde eueniat, quod una eademque lex uno tempo-
re sine ulla contradictione ac difficultate recipiatur, quam al-
lio tempore, mutatis scilicet circumstantiis sancire ac pro-
mulgare plane impossibile est. Atque hoc si probe nobiscum
expendamus, statim quoque patebit, quousque leges Hebraeis
olim a Deo latas recipere consultum sit. Etenim licet illae,
nos hodie non obstringant, quia tamen sapientissimae sunt,
ab ipso quippe Deo sapientissimo profectae, prudenter uti-
que agunt rerum domini, qui eas obseruandas sanciunt; sed
simul tamen, quid hic loci, temporis, ipsiusque reipublicae ra-
tio permittat, sedulo est dispiciendum.

γ) *circa fe-*
dera pan-
genda.

** in Elemen-*

§. XXIII. Porro quantum in *federibus percutiendis* com-
modo attendisse tempori iuuet, non nostris sed Excellentissimi
BVDDEI exponemus uerbis, qui * ita praecipit: *Cum pri-*
mis e re nostra fuerit, eo tempore federa inire, quo non tam neces-
sita-

stare quadam ad hoc compelli, quam sponte nostra id in animam ^{is Philoso-]}
 induxisse videamur. Tum enim aequissimis legibus fedus percute-
 re licebit. Contra, si alter sentiat, necessitate quadam ad fedus ^{licae p 578.}
 incundum nos compelli, iis conditionibus, quae nobis valde molestae
 parumque utiles erunt, illud inibit. Fortassis etiam plane detesta-
 bit fedus, minusque honorificum censebit, in federis societatem alli-
 ci, cum alius praesto nobis non est, cuius auxilium imploremus. Grae-
 corum isti mores erant, qui afflicti variisque cladibus debili-
 tati ad federa descendebant tam diu duratura, donec noua,
 spes subsidii impetrandi illis adfulgeret. NICIAS in Oratio-
 ne ad Athenienses hunc in modum hac de re differit: Opinami-
 ni fortasse, apud illos federa, quae nobiscum inierunt, aliquid fir-
 mitatis habitura. Illa vero quiescentibus quidem nobis erunt fede-
 ra duntaxat nomine: Sic tibi autem exercitus noster plus cladis ac-
 cipiat, sine mora manus hostilis ingruet nobis: Primum, quia no-
 biscum pacti sunt, non voluntate sed iniquitate, fortunae & neces-
 sitate, ac maiori quam nos turpitudine: deinde, quod per haec fe-
 dera complures contentiones habuimus. Videatur THUCYDI-
 DES de bello Peloponnesiaco.*

579.

* Lib. VI. p.
343.

§. XXIV. Nec minus felicissimos in bello (iusto scilicet ^{δ) circa bel-}
 ac iustis de causis) alteri inferendo progressus sperare pote-
 rit ille princeps, qui commodum expectauerit tempus, quo
 hostis inuadendus propter intestinos, quibus laborat, motus,
 aut bella ciuilia, aut denique infinitas alias rationes ad resi-
 stendum longe impar est, adeoque coeco in hostem non ir-
 ruit impetu. Id quod tanti est ambitus, ut ad singula praelia
 & strategemata adplicari liceat. Quotiescunque enim haud
 sine omni victoriae spe cum hoste est consilium, ante om-
 nia illud tempus longe commodissimum haud praeterlabi
 patiantur rerum bellicarum peritus dux, quo partim hostis im-
 prudentia ruit: quo copiae eius sunt diuisae, aut imminutae,
 aut debilitatae: quo forte metus eorum occupauit animos:
 partim quo magnam in milite suoprehendit ad pugnan-
 dum

dum alacritatem, siue haec ex superstitione quadam, falsaque persuasione, siue aliunde orta sit: quo & illud pertinet, si forte fauentem sibi habet ventum, (quod in primis de classis praefecto intelligendum est) & ipsum pro eo caelum militare videtur. Huiusmodi fauorabiles circumstantiae si iurato quasi concurrant ac ducis bellici adiuuent conatus, adeo vt victoria potiatur, id quidem est, quod nobis nihil commercii cum idolis ac fabulis Gentilium habentibus *fortunae bellicae* nomine venire solet. Ex his igitur dictis facillimo interpretaberis negotio, quid innuatur, cum de Alexandro Magno adserunt & perhibent Historiographi, maxima ipsum in expugnando vastissimo Persiae regno vsu fuisse fortuna. Nouerat namque ipse peropportune regnum Persiae eo inuadere tempore, quo rex eius heroica virtute, qua antecessores ipsius in subiugandis gentibus ac prouinciis strenue exseruerant, deposita, voluptatibus se totum mancipauerat, & praeterea Perfici milites ex diuturna pace regis sui ad exemplum sese componentes armate tractare dediderant. At vero quid antiquioribus exemplis recensendis inmoramur, recentiora cum nobis superant. Illustre sane, quod loco omnium esse poterit exemplum in Eugenio, Sabaudiae Duce, ac Caesarearum in Italia copiarum summo imperatore, (qui nomen & omen habere, a deoque faustis sideribus ad magna & stupenda patrandam natus videtur.) deprehendimus. De hoc, inquam, fama aliquot ante menses ad nostras pertulit aures, ipsum calluisse artificium Gallos in munitissima vrbe, commodissime tamen eo tempore, quo securi nil minus, quam ipsius aduentum expectabant, inuadendi. Qua ipsa inopinata sua inuasionem panicum Gallis, suos, quos secum duxerat, milites numero longe superantibus, incussit terrorem, adeo, vt etiam impedire haud poterint, quo minus ille ipsum Gallici exercitus ducem in pretiosissimum opportuni a se obseruati temporis praemium captiuium secum abduxisset.

§. XXV. Sed manum de tabula! Sufficiat, haec pro vi- *Atque ita*
 ribus nostris *πρὸς εὐκαρίαν* in medium protulisse. Interim *tandem dis-*
 vero spe laetamur certissima, B. L. nostra *qualiacunque me-*
 ditata aequi bonique esse consulturum, si forte non omni ex *sertationi*
 parte ad amissum ipsius responderint voto ac expectationi. *ponitur.*
 Quod si impetrauerimus, conabimur in posterum, Deo T. O.

M. vires ac vitam benignissime largiente, lima-
 tiora eniti.

F I N I S.

Sphalmata potiora :

P. 6. l. 3. pro B. lege D. p. 11. l. 4. pro nostram lege nostrum.

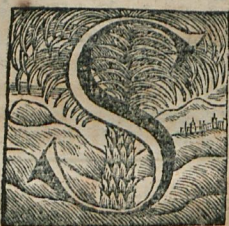

PRAE-

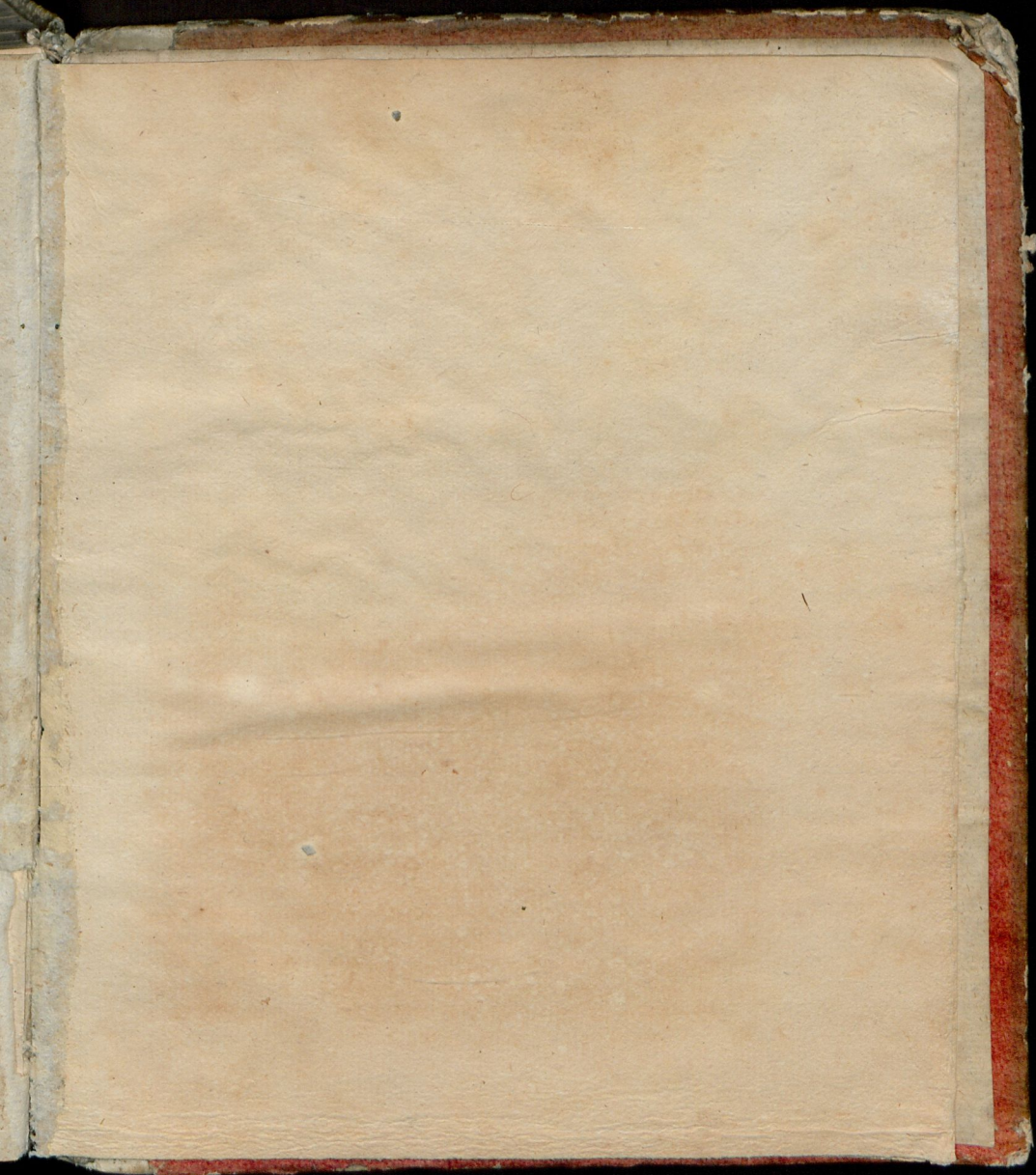
PRAESIDI HVIVS DISSERTATIONIS
DOCTISSIMO

S. D.

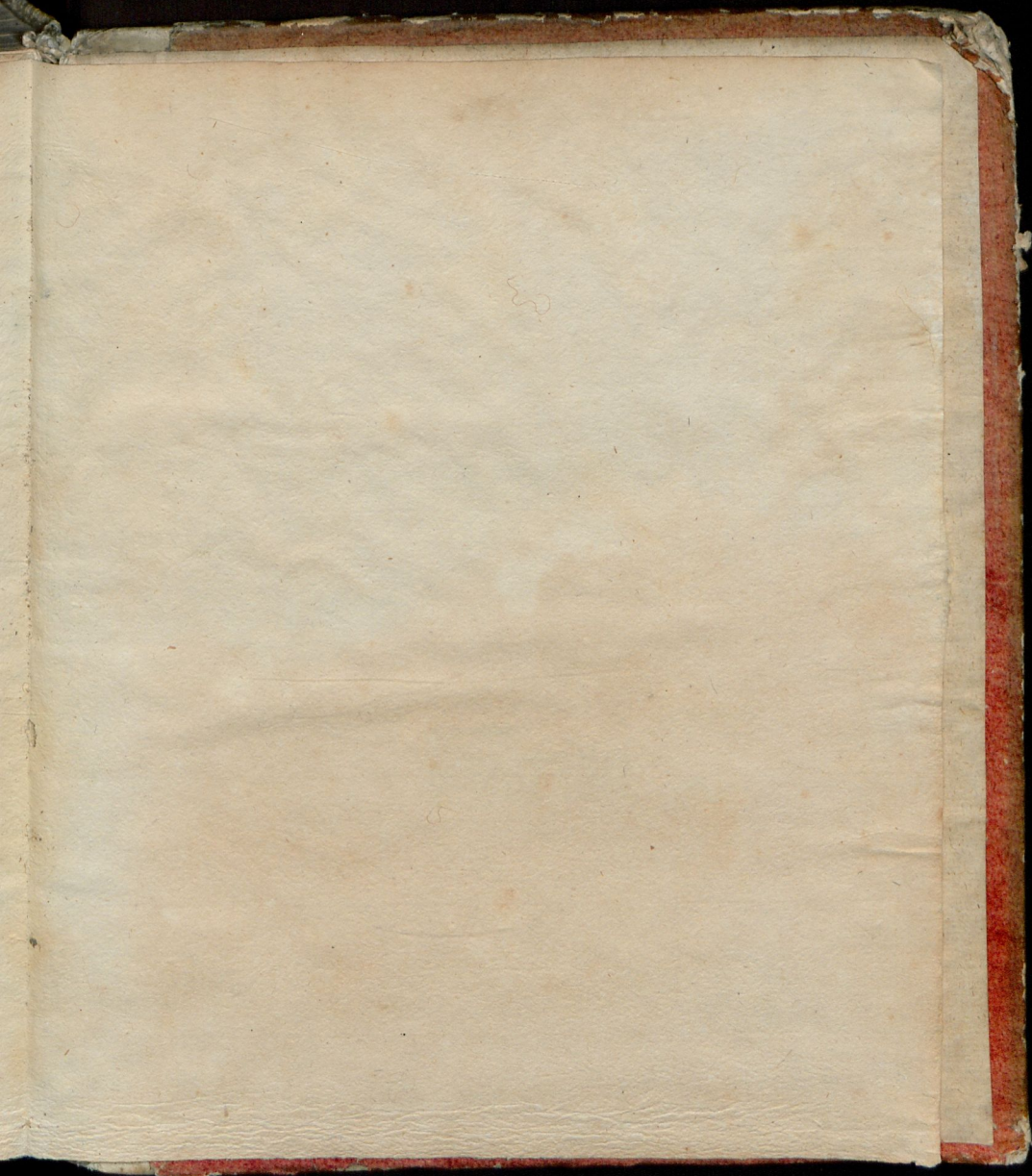
IO. FRANC. BVDDEVVS.

Olent in morum doctrina, illi demum laudari magistri, qui quae docent aliisque praecipiant, suo ipsi exemplo comprobant. Et recte quidem. In fraudis enim & imposturae suspicionem incurrit merito, qui aliter docet, aliter vivit. Te autem, optime VVERDERE, ab horum moribus quam maxime abhorrere, si te recte novi, mihi persuadeo. Adeoque non dubito etiam, quin ipse non tantum memor semper illorum futurus sis, quae diligenter *περι εὐνασίας* differuisti, sed & tempestive, hoc est ingenii viribus profectibusque tuis probe ponderatis, superiorem conscendere cathedram tecum constitueris. Quod si rectum animi propositum, divinae gloriae aliorumque vnice inieruendi commodis accesserit, de felici euentu certus prorsus esse potes. Atque hunc ut Deus tibi largiatur, atque ipse studiorum tuorum, imo omnium actionum tuarum moderator adsit semper atque director, id vero est, quod ex animo opto.

00 A 6301

ULB Halle 3
002 937 14X

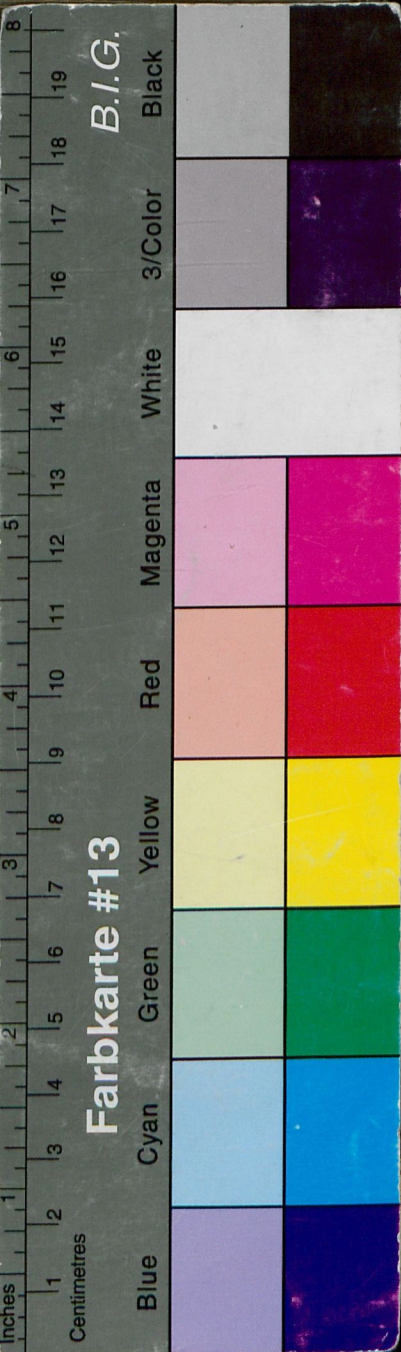
86

V 17

Rehov

DISSERTATIO PHILOSOPHICA
ΠΕΡΙ
ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ,
De
TEMPESTIVI.
TATE,

Quam
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO WILHELMO,
REGNI BORVSSIAE, ELECTORATVS BRANDENBVR-
GICI AC RELIQVARVM BRANDENB. PROVINCIARVM
HEREDE, CETERA,

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,
CONSENSV AMPLISSIMAE FACULTATIS PHILOSOPHICAE,
PRAESES

M. IO. FRIDERICVS WERDER,
POTSDAMIENSIS MESO-MARCHICVS,

AD DIEM OCTOBR. A. M. DCC. II.

publico eruditorum examini
subiicit,

RESPONDENTE

IOANNE DANIELE *Nettmann* /

Corbaco-Waldeccensi.

HALAE MAGDEB. Litteris CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typogr.